

De geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog in het huidige Rijnland-Palts

Een overzicht

Abbildung 1: Troepenvervoer over de rijnbrug in Koblenz (Bundesarchiv, Bild 146-1976-076-25A)

Het huidige Rijnland-Palts was geen direct oorlogsgebied, maar toch een grensstreek en om die reden betrokken bij de gebeurtenissen van 1914 tot 1918. Het dualisme van oorlogsenthoustiasme en afwijzing was duidelijk: aan de ene kant wilden de mensen zich verdedigen tegen de ‘erfvijand’ Frankrijk, aan de andere kant waren zij bang voor het oorlog. In de buurt van het westfront kon de bevolking zich niet onttrekken aan de oorlog en zijn gevolgen.

De eerste waarneembare verandering was de aanwezigheid van de militairen. In velen steden waren er legerkampen, bijvoorbeeld kamperden over 40.000 soldaten in Koblenz en over 25.000 in Germersheim. In deze steden als ook in Landau und Mainz worden de verdedigingswerken weliswaar versterkt, hoewel zij tegen de nieuwe gevechtswapen niet meer kunnen standhouden. Veel belangrijker was de organisatorische functie: de vestingen deden dienst als accommodaties en strategische centralen. Tijdens de eerste oorlogsmaanden waren de militaire complexen meest te klein, daarom werden ook openbare gebouwen gebruikt. Bovendien, een deel van de bevolking moest zijn eigen woonruimte ter beschikking stellen. Keizer Willem II bleef in het begin van de oorlog in Koblenz – in deze stad was er in augustus 1914 de Algemene Hoofdkwartier. Von januari 1917 tot maart 1918 bevond zich de hoofdkwartier van de OHL in Kreuznach.

Dus was de Rijn niet alleen een transportroute voor de troepen, maar ook voor oorlogstuig en grondstoffen. Het was moeilijk voor de regionale bedrijven die materiaal te leveren, omdat de productie moest worden aangepast aan de behoeftes van de oorlog. De consequenties waren voedselschaarste en de instorting van de regionale markt. De chemieconcern BASF in Ludwigshafen am Rhein was heel belangrijk voor de Duitse oorlogsindustrie: de fabriek produceerde explosieven en chemische wapens zoals gifgas. Deze producten veranderden de oorlogvoering duurzaam.

Het ontbreken van mannelijke arbeidskrachten had tot gevolg, dat steeds meer vrouwen werkten in de wapenindustrie. Aanvullend waren er in totaal 2,5 miljoen krijgevangenen, die dwangarbeid moesten doen. In het krijgevangenenkamp Ebenberg (Landau vertoefden tot aan 2000 Franse soldaten en in het kamp Germersheim tot aan 6000 Russische Soldaten. 1000 personen werden ingezet in het BASF, in Kreuznach en in velen anderen steden moesten de gevangenen werken in de landbouw.

Het huidige Rijnland-Palts was geen direct oorlogsgebied, maar toch een grensstreek en om die reden betrokken bij de gebeurtenissen van 1914 tot 1918. Het dualisme van oorlogsenthoustiasme en afwijzing was duidelijk: aan de ene kant wilden de mensen zich verdedigen tegen de ‘erfvijand’ Frankrijk, aan de andere kant waren zij bang voor het oorlog. In de buurt van het westfront kon de bevolking zich niet onttrekken aan de oorlog en zijn gevolgen.

De eerste waarneembare verandering was de aanwezigheid van de militairen. In velen steden

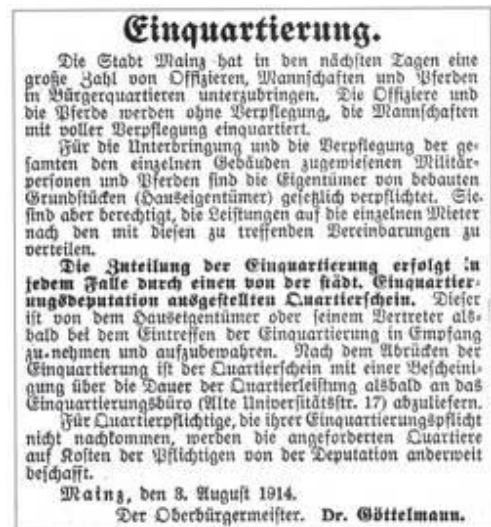

Abbildung 2: Ordonnantie over inkwartiering in Mainz (Stadtarchiv Mainz)

Abbildung 3: Franse en Russische krijgsgevangenen in Speyer (Stadtarchiv Speyer)

Veldpostbrieven van de soldaten boden een inzicht in de gebeurtenissen aan de frontlijn. Het infanterieregiment 68 vanuit Koblenz en Ehrenbreitstein en het infanterieregiment 17 vanuit Germersheim Worms als ook de Paltse divisie waren betrokken bij de Slag aan de Somme; brieven van de frontsoldaten informeerden over het dagelijks leven tijdens de oorlog. De Rijnland-Paltse bevolking zagen de verschrikkingen van de oorlog, omdat de meesten van de oorlogsslachtoffers en de gewonden werden vervoerd door deze regio. Er waren lazareten in in vele steden en gemeenten.

De verzorging van de bevolking werd steeds moeilijker; de mensen leden honger en waren oorlogsmoe. In november 1918 de *Arbeiter- und Soldatenräte* werden opgericht. In het bos van Compiègne werd op 11 november 1918 de wapenstilstand gesloten. Dus de Eerste Wereldoorlog was afgelopen en de bezetting begon. Van Einde 1918 tot 1930 behoorden grote delen van het Rijnland en de Palts aanvankelijk tot dem amerikanischen, dan tot de Franse bezettingszone. Die in het Verdrag van Versailles vastgelegde bepalingen, vooral de Oorlogsschuldartikel 231, werden waargenomen door een meerderheid van de bevolking als een opgelegde vernedering. Tegen deze achtergrond vond de nationaalsocialistische herzieningsbeleid vooral in de van Frankrijk bezette gebieden een brede, noodlottige instemming.

Abbildung 4: Demonstranten met Arbeiter- und Soldatenräten in Kaiserslautern (Stadtarchiv Kaiserslautern)

In de jaren 1914 tot 1918 plaatsvonden geen direct oorlogshandelingen op het gebied van Rijnland-Palts – behalve de bombardementen van sommige steden. Niettemin de oorlog beïnvloedde het leven van de mensen op het “thuisfront” in hoge mate. Het *Institut für Geschichtliche Landeskunde an der Universität Mainz e.V.* (Instituut voor historische regionale studies aan de Universiteit Mainz) wil u de brede scala van politieke, economische, sociale en emotionele impacts van de Eerste Wereldoorlog op de website www.erster-weltkrieg-rlp.de presenteren. Helaas, de inhoud is tot nu allen in het Duits beschikbaar.